



Justitiedepartementet
Kriminalpolitiska enheten

Elektroniska underskrifter av domstolsavgöranden och vissa andra handlingar

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	3
1. Författningsförslag	4
1.1 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken	4
1.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning	7
1.3 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar	9
1.4 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1991:1339) om betalningsföreläggande och handräckning	10
1.5 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1996:271) om mål och ärenden i allmän domstol	12
1.6 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2013:390) om mål i allmän förvaltningsdomstol.....	13
2. Bakgrund.....	14
3. Innehåll och avgränsningar	15
4. Nuvarande ordning	16
4.1 Domstolsavgörande	16
4.2 Strafföreläggande och föreläggande av ordningsbot.....	17
4.2.1 Utfärdande av strafföreläggande.....	18
4.2.2 Godkännande av strafföreläggande.....	19
4.2.3 Utfärdande av ordningsbot.....	20
4.2.4 Godkännande av ordningsbot.....	21
4.3 Betalningsföreläggande och handräckning	22
4.3.1 Hantering av ansökningar i pappersform	24
4.3.2 Hantering av elektroniska ansökningar från ingivare med tillstånd	25

5. Reformbehov	26
6. Överväganden och förslag	27
6.1 Allmänt om författningskrav på underskrift och anpassningar av sådana krav till elektronisk hantering.....	27
6.2 eIDAS-förordningen.....	29
6.3 Underskriftskrav för domstolsavgöranden	30
6.4 Underskriftskrav för godkännande av strafföreläggande och föreläggande av ordningsbot	35
6.5 Följdändring såvitt avser föreläggande av ordningsbot som innehåller uppenbar oriktighet	38
6.6 Underskriftskrav för ansökan om betalningsföreläggande.....	40
7. Ikraftträdande.....	45
8. Konsekvenser av förslagen.....	45
9. Författningskommentar	47
9.1 Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken.....	47
9.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning	50
9.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar	52

Sammanfattning

Promemorian innehåller förslag till anpassningar av vissa bestämmelser i rättegångsbalken, lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning med tillhörande förordning (1991:1339) om betalningsföreläggande och handräckning, lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar, förordningen (1996:271) om mål och ärenden i allmän domstol och förordningen (2013:390) om mål i allmän förvaltningsdomstol. Bestämmelserna innehåller krav på att vissa handlingar, nämligen domstolsavgöranden, godkännanden av ordningsbotsförelägganden och strafförelägganden samt ansökningar om betalningsförelägganden, måste skrivas under för att vara giltiga. Anpassningarna består i att öppna för möjligheten att kunna skriva under dessa handlingar elektroniskt. Det främsta syftet med ändringarna är att effektivisera verksamheterna i och mellan berörda myndigheter samt underlätta för medborgarna i sin kommunikation med myndigheterna. Ett annat viktigt syfte med förslagen är att underlätta för myndigheternas personal, inte minst för poliser i yttre tjänst, och frigöra utrymme för dem att utföra andra angelägna arbetsuppgifter än tidskrävande pappershantering.

1. Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 17 kap. 10 §, 30 kap. 8 § och 48 kap. 9 och 18 §§ rättegångsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 kap.

10 §¹

Dom skall uppsättas särskilt och underskrivas av de lagfarna domare, som deltagit i avgörandet.

En dom ska sättas upp särskilt och skrivas under av de lagfarna domare som har deltagit i avgörandet.

En dom får skrivas under elektroniskt. Det ska ske med en sådan elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG, i den ursprungliga lydelsen.

30 kap.

8 §²

Dom skall uppsättas särskilt och underskrivas av de lagfarna domare, som deltagit i avgörandet.

En dom ska sättas upp särskilt och skrivas under av de lagfarna domare som har deltagit i avgörandet.

En dom får skrivas under elektroniskt. Det ska ske med en sådan elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014

¹ Senaste lydelse 1996:247.

² Senaste lydelse 1996:247

om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG, i den ursprungliga lydelsen.

48 kap.

9 §³

Strafföreläggande godkänns genom att den misstänkte *undertecknar* och *tillställer* behörig mottagare en förklaring, att han erkänner gärningen och godtar det straff och den särskilda rättsverkan samt det enskilda anspråk som upptagits i föreläggandet. *Närmare bestämmelser* om vem som *skall motta* sådan förklaring *meddelas av regeringen.*

Strafföreläggande godkänns genom att den misstänkte *skriver under* och *till* behörig mottagare *lämnar* en förklaring, att han *eller hon* erkänner gärningen och godtar det straff och den särskilda rättsverkan samt det enskilda anspråk som upptagits i föreläggandet. *Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter* om vem som *ska ta emot* en sådan förklaring.

En förklaring som lämnas elektroniskt ska skrivas under med en sådan avancerad elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG, i den ursprungliga lydelsen.

18 §⁴

Finner polisman i omedelbart samband med att föreläggande av ordningsbot utfärdats och godkänts,

Om en polisman, i omedelbart samband med att föreläggande av ordningsbot utfärdats och godkänts,

³ Senaste lydelse 2000:299.

⁴ Senaste lydelse 1968:193.

att föreläggandet innehåller uppenbar oriktighet, och avser denna annat än att ordningsbotsbeloppet är för lågt, får polismannen, om det kan ske genast, utan hinder av 3 § andra stycket bereda den misstänkte tillfälle att *stryka över* godkännandet. Sker detta, *skall* föreläggandet återkallas. *Nytt* föreläggande får därefter utfärdas.

finner att föreläggandet innehåller *en* uppenbar oriktighet, och avser denna annat än att ordningsbotsbeloppet är för lågt, får polismannen, om det kan ske genast, utan hinder av 3 § andra stycket bereda den misstänkte tillfälle att *återta* godkännandet. Sker detta, *ska* föreläggandet återkallas. *Ett nytt* föreläggande får därefter utfärdas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.



Justitiedepartementet
Kriminalpolitiska enheten

1.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning
dels att 9 och 19 §§ ska ha följande lydelse,
dels att det ska införas en ny paragraf, 60 b §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §

Ansökan skall göras skriftligen. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får dock föreskriva undantag från kravet på skriftlighet.

En ansökan ska göras skriftligen.

19 §

En skriftlig ansökan skall vara undertecknad av sökanden eller hans ombud och ges in till kronofogdemyndigheten i original och en kopia. De handlingar som bifogas ansökningen skall ges in i två exemplar.

En ansökan ska skrivas under av sökanden eller hans eller hennes ombud och ges in till Kronofogdemyndigheten.

En ansökan som ges in elektroniskt ska skrivas under med en sådan avancerad elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014

om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG, i den ursprungliga lydelsen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva undantag från kravet på elektroniskt undertecknande.

60 b §

Om en ansökan har getts in elektroniskt och Kronofogdemyndigheten därefter har lämnat över målet till tingsrätt, ska bestämmelsen om egenhändigt undertecknande i 42 kap. 2 § tredje stycket rättegångsbalken inte tillämpas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.



Justitiedepartementet
Kriminalpolitiska enheten

1.3 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 4 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

4 §

Ett avgörande av saken i målet sker genom dom. Domen ska *undertecknas* av de lagfarna domare som har deltagit i avgörandet.

Ett avgörande av saken i målet sker genom dom. Domen ska *skrivas under* av de lagfarna domare som har deltagit i avgörandet.

En dom får skrivas under elektroniskt. Det ska ske med en sådan elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG, i den ursprungliga lydelsen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.



Justitiedepartementet
Kriminalpolitiska enheten

1.4 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1991:1339) om betalningsföreläggande och handräckning

Regeringen föreskriver att 6 och 7 §§ förordningen (1991:1339) om betalningsföreläggande och handräckning ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §¹

Undantag från kravet på *skriftlig ansökan* enligt 9 § lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning *får medges av Kronofogdemyndigheten.*

Kronofogdemyndigheten får medge undantag från kravet på elektroniskt undertecknande enligt 19 § andra stycket lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning.

7 §

Undantag enligt 6 § får innebära tillstånd att *göra ansökan på medium för automatisk databehandling. Sådant tillstånd får ges en ingivare som kan antas komma att på ett betryggande och tekniskt ändamålsenligt sätt ge in ett stort antal ansökningar. Tillståndet får återkallas, om det finns skäl för det.*

Undantag enligt 6 § får innebära tillstånd att *ge in en ansökan elektroniskt utan underskrift. Ett sådant tillstånd får ges en ingivare som kan antas komma att på ett betryggande och tekniskt ändamålsenligt sätt ge in ett stort antal ansökningar. Tillståndet får återkallas, om det finns skäl för det.*

¹ Senaste lydelse 2006:770.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2018.



Justitiedepartementet
Kriminalpolitiska enheten

1.5 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1996:271) om mål och ärenden i allmän domstol

Regeringen föreskriver att 24 § förordningen (1996:271) om mål och ärenden i allmän domstol ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Ett särskilt uppsatt beslut *skall undertecknas* av de lagfarna domare som har deltagit i avgörandet.

Föreslagen lydelse

24 §

Ett särskilt uppsatt beslut *ska skrivas under* av de lagfarna domare som har deltagit i avgörandet.

Ett beslut får skrivas under elektroniskt. Det ska ske med en sådan elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG, i den ursprungliga lydelsen.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2018.

1.6 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2013:390) om mål i allmän förvaltningsdomstol

Regeringen föreskriver att 12 § förordningen (2013:390) om mål i allmän förvaltningsdomstol ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 §

Domar och andra särskilt uppsatta beslut ska *undertecknas* av den eller de lagfarna domare som har deltagit i avgörandet.

Domar och andra särskilt uppsatta beslut ska *skrivas under* av de lagfarna domare som har deltagit i avgörandet.

En dom eller ett beslut får skrivas under elektroniskt. Det ska ske med en sådan elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG, i den ursprungliga lydelsen.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2018.

2. Bakgrund

Regeringen har högt ställda mål för digitaliseringen av offentlig förvaltning. Det finns därför såväl en förväntan på som en vilja från statsmaktens sida att sträva efter en papperslös offentlig förvaltning. Sedan flera år bedriver rättsväsendets myndigheter ett långsiktigt arbete med att utveckla ett elektroniskt informationsutbyte i brottmålshanteringen. Det är ett omfattande utvecklingsarbete som genomförs stegvis. Hittills har Polismyndigheten, Skatteverket, Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Domstolsverket och Kriminalvården i samverkan med Brottsförebyggande rådet infört ett elektroniskt huvudflöde mellan sig. Härigenom har det blivit möjligt att återanvända och följa viss information genom rättskedjan. Dessutom har grunden lagts för det fortsatta utvecklingsarbetet.

Regeringen har gett Brottsförebyggande rådet, Domstolsverket, Ekobrottsmyndigheten, Kriminalvården, Kustbevakningen, dåvarande Rikspolisstyrelsen, Skatteverket, Tullverket och Åklagarmyndigheten i uppdrag att i en andra etapp fortsätta arbetet med att samordna informationsförsörjningen i brottmålsprocessen och därigenom utveckla verksamheterna i rättsväsendet (Ju2012/6639/SI). Som en del i uppdraget ska domstolarna (i första hand tingsrätterna) rapportera brottmålsavgöranden elektroniskt på ett nytt sätt till övriga myndigheter inom rättsväsendet. Vidare ska uppgifter i ordningsbot, strafföreläggande, åtalsunderlåtelse, dom och slutligt beslut ha en enhetlig struktur och hanteras enhetligt av myndigheterna.

Polismyndigheten planerar för att införa en helt digital hantering av föreläggande av ordningsbot. Myndigheten har inom ramen för sitt arbete identifierat och bedömt att nuvarande krav på undertecknande av godkännande av ordningsbotsföreläggande utgör hinder för digitala rutiner. Polismyndigheten har därför lämnat in en framställning om författningsändring till regeringen (Ju2016/368/KRIM). Polismyndighetens framställning bifogas denna promemoria.

Digitaliseringsarbete pågår även inom den summariska processen som hanteras av Kronofogdemyndigheten. Sedan 1990-talet har större ingivare kunnat lämna in ansökningar elektroniskt och Kronofogdemyndigheten planerar för att införa en tjänst som gör det möjligt även för övriga ingivare att lämna in ansökningar elektroniskt.

3. Innehåll och avgränsningar

Denna promemoria är avsedd att utgöra ett beredningsunderlag med författningsförslag för att möjliggöra en övergång till digital hantering av vissa handlingar och förfarande. Syftet är att berörda myndigheter inte ska behöva bedriva en parallell pappershantering vid sidan av ett digitalt förfarande. I syfte att identifiera reformbehov har under arbetets gång dialog förts med främst Domstolsverket, Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten och Kronofogdemyndigheten. Inom ramen för dessa dialoger har framkommit att de mest angelägna behoven av förändringar avser underskriftskraven för domstolsavgöranden, godkännande av föreläggande av ordningsbot och strafförelägganden samt ansökningar om betalningsföreläggande. I rättegångsbalken (RB) finns ytterligare bestämmelser som innehåller motsvarande eller liknande krav på undertecknande, t.ex. såvitt avser stämningsansökan i tvistemål och resningsansökan. Mot bakgrund av myndigheternas bedömning av nuvarande behov av såväl effektivisering som bättre service för enskilda samt av tidsmässiga skäl avgränsas denna promemoria till att inte omfatta dessa sistnämnda handlingar även om det framstår som önskvärt med en ökad digitaliserad hantering även i fråga om dessa. Av utrymmesskäl omfattas inte heller den EU-rättsliga reglering med kompletterande nationella bestämmelser som finns för betalningsförelägganden och småmålsförfarande i gränsöverskridande situationer. Det kan dock framöver finnas skäl att närmare se över de kompletterande nationella bestämmelserna i syfte att undvika att regleringen i onödan leder till olika förfaranden för nationella respektive gränsöverskridande situationer. Angivna myndigheter har även varit behjälpliga med att beskriva hur respektive förfarande vid upprättande eller ingivande av handlingar går till i praktiken.

I promemorian behandlas endast de överväganden som behöver göras utifrån ett processrättsligt perspektiv. Vid en övergång från en pappersbaserad till en digital hantering aktualiseras en rad tillämpningsfrågor om t.ex. personuppgiftsbehandling, offentlighet- och sekretess samt arkivering. Sådana frågor behandlas inte i denna promemoria men det bör särskilt uppmärksammas att de digitala förfarandena som skapas behöver uppfylla höga säkerhetskrav och inte får öka risken för missbruk eller försämra rättssäkerheten. Detta innebär t.ex. att det är av vikt att ett digitalt förfarande inte minskar möjligheterna till långtidsbevarande av ansökningar och andra handlingar. Det är vidare viktigt att de personuppgifter som hanteras digitalt behandlas i enlighet med gällande rätt.

4. Nuvarande ordning

4.1 Domstolsavgörande

För allmänna domstolar gäller att rättens avgörande av saken sker genom dom. Om rätten på annat sätt skiljer saken från sig sker det genom slutligt beslut. Annat rättens avgörande träffas genom beslut. Allt detta gäller i såväl brottmål som tvistemål (17 kap. 1 § och 30 kap. 1 § RB).

Likaså gäller för de båda måltyperna att en dom ska avfattas skriftligen och i skilda avdelningar ange domstolen samt tid och ställe för domens meddelande, parterna samt deras ombud eller biträden, domslutet, parternas yrkanden och de omständigheter som dessa grundats på och domskälen med uppgift om vad som är bevisat i målet. Därutöver ska en brottmålsdom ange den tilltalades försvarare och en tvistemålsdom ska inte bara ange yrkanden utan även invändningar (17 kap. 7 § och 30 kap. 5 § RB).

Under vissa förutsättningar får en brottmålsdom och en tredskodom utfärdas i förenklad form (17 kap. 8 § och 30 kap. 6 § RB).

En dom ska sättas upp särskilt och skrivas under av de lagfarna domare, som deltagit i avgörandet (17 kap. 10 § och 30 kap. 8 § RB). Detta gäller även för slutliga beslut i brottmål om inte annat är föreskrivet (30 kap. 10 § RB) och i tvistemål om det behövs med hänsyn till frågans beskaffenhet (17 kap. 12 § RB). Samma krav på underskrift gäller enligt 24 § förordningen (1996:271) om mål och ärenden i allmän domstol för särskilt uppsatta beslut.

För handläggning av mål och ärenden i mark- och miljödomstolar gäller lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar. I mål där mark- och miljödomstol är första instans tillämpas vad som är föreskrivet om tvistemål i allmän domstol (4 kap. 1 § lagen om mark- och miljödomstolar). Det innebär att underskriftskravet i 17 kap. 10 § RB och 24 § förordningen om mål och ärenden i allmän domstol gäller även domar och beslut i mark- och miljödomstol. Motsvarande krav finns även för dom i mål som har överklagats till mark- och miljödomstol (5 kap. 4 § lagen om mark- och miljödomstolar).

I fråga om handläggning av mål i allmän förvaltningsdomstol gäller förordningen om mål vid allmän förvaltningsdomstol. Rättens avgörande av saken betecknas dom (10 §). Domar eller andra särskilt uppsatta beslut ska

undertecknas av den eller de lagfarna domare som har deltagit i avgörandet (12 §).

I praktiken går det till på det viset att en dom eller beslut sätts upp i det ärendehanteringssystem, Vera, som används av Sveriges Domstolar. Aktuell handling lagras under viss tid elektroniskt i systemet men skrivs även ut för underskrift av de lagfarna domare som deltagit i avgörandet och för arkivering. Därefter underrättas parter och eventuellt andra mottagare som enligt författning ska underrättas om domen eller det slutliga beslutet. Detta görs antingen genom att kopior av den i systemet lagrade icke underskrivna handlingen sänds elektroniskt eller genom att en kopia av den underskrivna handlingen sänds per post.

4.2 Strafföreläggande och föreläggande av ordningsbot

Brott av mindre allvarligt slag beivras i betydande omfattning genom förfarandet med strafföreläggande och föreläggande av ordningsbot som är en summarisk process där bl.a. åklagare och polisman kan lagföra brott som hör under allmänt åtal. Hanteringen innebär att rättegång i domstol kan avvaras. Denna form av lagföring används i stor utsträckning av myndigheterna. Det utfärdas årligen omkring 300 000 förelägganden av ordningsbot och 70 000 – 80 000 strafförelägganden. Förfarandet medger en snabb och effektiv form för att bestämma straff när den misstänkte erkänner gärningen, brottet är förhållandevis mindre allvarligt och det inte råder någon tvekan om påföljden. De grundläggande reglerna om strafföreläggande och föreläggande av ordningsbot finns i 48 kap. RB. Närmare bestämmelser om förelägganden finns i strafföreläggandekungörelsen (1970:60) och i ordningsbotskungörelsen (1968:199).

Ett föreläggande innebär att den misstänkte skriftligen föreläggs ett bötesstraff för godkännande (48 kap. 2 § RB). Under vissa förutsättningar får strafföreläggande avse villkorlig dom eller sådan påföljd i förening med böter (48 kap. 2 och 4 §§ RB). Om brottet är förenat med egendoms förverkande, annan sådan särskild rättsverkan eller särskild rättsverkan i form av avgift enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond, ska föreläggandet omfatta också detta. Detsamma gäller kostnad för blodprovstagning, blodundersökning, urinprovstagning och urinundersökning som avser den misstänkte och som har skett för att utreda brottet (48 kap. 2 § tredje stycket RB).

Strafföreläggande får utfärdas av åklagare medan föreläggande av ordningsbot normalt utfärdas av polisman. Även tjänsteman vid Tullverket och Kustbevakningen får under vissa förutsättningar utfärda föreläggande av ordningsbot (48 kap. 20 § RB och 2 § ordningsbotskungörelsen).

Alla brott som hör under allmänt åtal och för vilka böter ingår i straffskalan kan hanteras genom förfarandet med förelägganden, förutom då normerade böter är föreskrivet. Däremot kan inte alla påföljder bli aktuella; huvudsaklig påföljd är bötesstraffet i form av dagsböter (strafföreläggande) eller penningböter (föreläggande av ordningsbot). Som angetts ovan får dock strafföreläggande under vissa förutsättningar avse villkorlig dom eller sådan påföljd i förening med böter. Strafföreläggande får också omfatta ett enskilt anspråk som avser betalningsskyldighet, liksom uppta förverkande och företagsbot (48 kap. 1, 2 och 4 §§ RB).

4.2.1 Utfärdande av strafföreläggande

Ett strafföreläggande sätts upp och utfärdas vanligtvis i form av ett elektroniskt dokument och med det avses en upptagning vars innehåll och utställare kan verifieras genom ett visst tekniskt förfarande (5 § första stycket strafföreläggandekungörelsen). Detta sker i ett verksamhetssystem, Cåbra, som används av åklagare vid Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten. Tullverket använder i sin hantering av strafförelägganden ett för detta särskilt tekniskt system, Envis. Strafföreläggande får även utfärdas enligt formulär som fastställs av Åklagarmyndigheten och ska i så fall undertecknas av åklagaren (5 § andra stycket strafföreläggandekungörelsen). I praktiken innebär det att strafföreläggandet utfärdas manuellt på en pappersblankett som undertecknas av åklagaren med penna.

Strafföreläggandet lagras elektroniskt i systemet, som samtidigt producerar en utskrift av ett besked om strafföreläggandets innehåll och en informationsbroschyr (jfr 48 kap. 8 § RB). Detta sänds per post till den misstänkte, i förekommande fall med särskild upplysning om att föreläggandet kan godkännas inom viss tid och att annars åtal kan komma att väckas (48 kap. 7 § RB). I vissa fall och under vissa förutsättningar lämnas eller sänds beskedet till ett ombud för den misstänkte (6 § strafföreläggandekungörelsen). Försändelsen kan alternativt innehålla en kallelse till sammanträffande. När föreläggandet avser villkorlig dom eller sådan påföljd i förening med böter underrättar åklagaren som regel den

misstänkte om beslutet vid ett personligt möte (3 § förordningen [1964:740] med föreskrifter för åklagare i vissa brottmål). Detsamma gäller, enligt förordningen (1994:1763) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare, om den misstänkte är under 21 år. Vid sammanträffandet överlämnar åklagaren föreläggandet och den misstänkte får tillfälle att godkänna det. Om föreläggandet inte godkänns vid mötet, ska den misstänkte underrättas om vilken svarsfrist som gäller och att åtal därefter kan komma att väckas.

4.2.2 Godkännande av strafföreläggande

Strafföreläggande godkänns genom att den misstänkte, eller i vissa fall ett ombud för denne, undertecknar och lämnar behörig mottagare en förklaring, att han erkänner gärningen och godtar det straff och den särskilda rättsverkan samt det enskilda anspråk som upptagits i föreläggandet (48 kap. 9 och 10 §§ RB). Åklagarmyndigheten respektive Tullverket får meddela föreskrifter om vilken myndighet ett skriftligt godkännande av ett strafföreläggande ska lämnas till (7 § första stycket strafföreläggandekungörelsen). Ett strafföreläggande anses godkänt när skriftligt godkännande eller betalning kommer in till behörig mottagare. Behörig mottagare av ett skriftligt godkännande är normalt den myndighet där ett föreläggande har utfärdats (7 § tredje stycket strafföreläggandekungörelsen). Om det finns skäl till det, ska en åklagare pröva om föreläggandet ska anses vara godkänt (7 § fjärde stycket strafföreläggandekungörelsen).

Den misstänkte kan också välja att godkänna strafföreläggandet genom att till Polismyndigheten betala det belopp som anges på det inbetalningskort som i förekommande fall sänts till den misstänkte tillsammans med beskedet om föreläggandet (48 kap. 11 § RB och 7 § andra stycket strafföreläggandekungörelsen).

Ett föreläggande är alltså att anse som godkänt när den undertecknade pappersförklaringen eller betalningen inkommer till en behörig myndighet. Att förelägganden godkänns genom betalning är också vad som i praktiken oftast sker (se SOU 2012:34, band 3, s. 133 och 140 f.).

Ett godkännande är utan verkan om det sker sedan åklagaren har utfärdat stämning, stämningsansökan eller ett nytt strafföreläggande, beslutat att inte väcka åtal för brottet, eller beslutat att lägga ned eller inte inleda en

förundersökning (48 kap. 12 § RB). Om åklagaren finner att ett strafföreläggande, som har godkänts, innehåller en uppenbar oriktighet, ska han under vissa omständigheter besluta om rättelse av föreläggandet (48 kap. 12 a § RB).

Om det inte kommer något godkännande eller annat besked från den misstänkte, får en påminnelse om föreläggandet sändas till honom eller henne (8 § första stycket strafföreläggandekungörelsen). Har det inte kommit något godkännande eller annat besked från den misstänkte bör, om det är lämpligt, underrättelse om föreläggandet delges honom på det sätt som föreskrivs om stämning i brottmål (8 § andra stycket strafföreläggandekungörelsen).

Om ett föreläggande godkänns omedelbart eller inom den utsatta tidsfristen är ärendet hos den brottsbekämpande myndigheten (Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten eller Tullverket) avslutat. Detsamma gäller om godkännandet inkommer efter tidsfristens utgång och åklagaren inte redan har tagit ett nytt beslut. Om godkännande skett genom full betalning, har straffet därigenom också blivit verkställt. Om betalning inte skett av ett godkänt strafföreläggande, vidtar verkställighet, i första hand genom frivillig betalning (uppbörd) hos Polismyndigheten.

4.2.3 Utfärdande av ordningsbot

Endast vissa polismän, åklagare, tulltjänstemän och tjänstemän vid Kustbevakningen har behörighet att utfärda föreläggande av ordningsbot (48 kap. 20 RB samt 1 och 2 §§ ordningsbotskungörelsen).

Ett föreläggande av ordningsbot bör utfärdas i den misstänktes närvaro varvid polismannen ska ge den misstänkte tillfälle att omedelbart godkänna föreläggandet (48 kap. 16 § första stycket RB). Förfarandet går vanligtvis till så att den misstänkte stoppas i samband med ett ingripande eller en kontroll. Om den misstänktes identitet kan styrkas och denne erkänner gärningen, utfärdas på plats ett föreläggande av ordningsbot i dennes närvaro. För ändamålet används då en pappersblankett som fastställts av Åklagarmyndigheten och som undertecknas av polismannen eller annan behörig tjänsteman. Den misstänkte ges i samband med utfärdandet tillfälle att omedelbart godkänna föreläggandet. Innan föreläggandet överlämnas till den misstänkte ska den som utfärdat föreläggandet klargöra dess innehåll och beskriva innebörden av ett godkänt föreläggande. Om den misstänkte

godkänner föreläggandet uppmanas denne att snarast betala ordningsboten (6 § ordningsbotskungörelsen). Inbetalningskort följer med det överlämnade föreläggandet.

Ett föreläggande om ordningsbot kan alltså godkännas omedelbart vid utfärdandet. Det kan också godkännas senare om den misstänkte medges rådrum för att ta ställning till det inom viss tid (vanligtvis inom 8 dagar), eller om det har utfärdats i den misstänktes frånvaro. I det senare fallet brukar föreläggandet betecknas ”kontorsföreläggande”. Ett sådant föreläggande kan t.ex. användas om det före utfärdandet behöver göras ytterligare kontroll av den misstänktes identitet eller den misstänkte är upprörd, skadad eller märkbart påverkad av alkohol (se 16 § RPSFS 2008:1). Ett besked om innehållet i föreläggandet sänds då per post till den misstänkte.

Föreläggande av ordningsbot får, på samma sätt som strafföreläggande, utfärdas i form av ett elektroniskt dokument (6 § första stycket ordningsbotskungörelsen). Det sker framför allt i samband med automatisk trafiksäkerhetskontroll, som regel i form av ett så kallat kontorsföreläggande.

Utfärdas ett föreläggande av ordningsbot till godkännande inom viss tid, ska den misstänkte ges upplysning om sättet för godkännande och om den tid som fastställts för detta, samt upplysning att, om godkännande inte sker, åtal kan äga rum efter utgången av den fastställda tiden (48 kap. 7 och 17 §§ RB).

Sedan ett föreläggande av ordningsbot har blivit utfärdat registreras uppgifterna om detta i ett för ordningsbotshanteringen särskilt it-stöd, kallat RIOB (Rättsväsendets informationssystem ordningsbot), som Polismyndigheten ansvarar för. Systemet används inte bara av Polismyndigheten utan också av Tullverket och Kustbevakningen i samband med hanteringen av ordningsbot vid dessa myndigheter.

4.2.4 Godkännande av ordningsbot

Godkännande av ordningsbot sker på samma sätt som godkännande av strafföreläggande, dvs. genom att den misstänkte undertecknar och tillställer behörig mottagare en förklaring, att han erkänner gärningen och godtar det straff och den särskilda rättsverkan samt det enskilda anspråk som upptagits i föreläggandet (48 kap. 9 och 17 §§ RB). Ett föreläggande av ordningsbot kan också i vissa fall godkännas genom att hela beloppet betalas (48 kap. 11 och 17 §§ RB).

Godkännande i samband med föreläggandets utfärdande sker genom att den misstänkte undertecknar den för ändamålet använda pappersblanketten och lämnas till polismannen eller annan behörig tjänsteman. Denne lämnar därefter en kopia av föreläggandet till den misstänkte (7 § ordningsbetskungörelsen).

Om föreläggandet utfärdas i den misstänktes frånvaro eller om en misstänkt, som är närvarande när föreläggandet utfärdas, behöver rådrum, lämnas godkännande till den myndighet som har utfärdat föreläggandet, om godkännandet sker genom undertecknande och till Polismyndigheten om godkännandet sker genom betalning (48 kap. 16 § RB och 8 § ordningsbetskungörelsen).

Om ett föreläggande godkänns omedelbart eller inom den utsatta tidsfristen är ärendet om föreläggande av ordningsbot avslutat. I likhet med en åklagare kan en polisman besluta om rättelse av föreläggandet (48 kap. 12 a och 17 §§ RB). Om ett föreläggande som godkänns av den misstänkte innehåller en uppenbar oriktighet och polismannen upptäcker det i samband med att föreläggandet utfärdas, får polismannen under vissa förutsättningar bereda den misstänkte tillfälle att stryka över godkännandet. Föreläggandet ska då återkallas och ett nytt föreläggande får därefter utfärdas (48 kap. 18 § RB).

Ett godkännande efter att tiden löpt ut och åklagare har fattat ett beslut om åtal är utan verkan (48 kap. 19 § RB). Om godkännande skett genom full betalning, har straffet därigenom också blivit verkställt. Om betalning inte skett av ett godkänt föreläggande, vidtar verkställighet, i första hand genom uppbördsförfarandet hos Polismyndigheten.

Om inget godkännande sker av ett föreläggande av ordningsbot, kan åklagare i stället utfärda ett strafföreläggande eller väcka åtal.

4.3 Betalningsföreläggande och handräckning

Enligt lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning (BfL) får Kronofogdemyndigheten pröva krav på att någon ska fullgöra en förpliktelse. Kravet kan avse betalning (betalningsföreläggande) eller annat än betalning (handräckning). Det finns två typer av handräckning – vanlig eller särskild. Vanlig handräckning kan t.ex. handla om krav på att någon ska flytta från en bostad eller krav på att få tillbaka något som har lånats eller hyrts ut (3 § BfL). Särskild handräckning avser krav på att vidta rättelse t.ex.

om någon utan lov har gjort något med egendom som tillhör sökanden eller hindrat sökanden att använda viss egendom (4 § första stycket första meningen BfL). Särskild handräckning får användas även när det särskilt anges i lag (4 § första stycket andra meningen BfL) t.ex. när en hyresvärd behöver få tillträde till en lägenhet eller lokal för att besiktiga eller reparera något och den boende inte släpper in hyresvärden (12 kap. 26 § femte stycket jordabalken).

En ansökan om betalningsföreläggande eller handräckning ska vara skriftlig (9 § första meningen BfL). Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får dock föreskriva undantag från kravet på skriftlighet (9 § andra meningen BfL). Av 6 och 7 §§ förordningen (1991:1339) om betalningsföreläggande och handräckning (BfF) framgår att undantag från kravet på skriftlighet får medges av Kronofogdemyndigheten och innebära tillstånd att göra ansökan på medium för automatisk databehandling. Sådant tillstånd får medges en ingivare som kan antas på ett betryggande och tekniskt ändamålsenligt sätt ge in ett stort antal ansökningar (7 § andra meningen BfF).

En skriftlig ansökan ska vara undertecknad av sökanden eller hans ombud samt ges in till Kronofogdemyndigheten i original och en kopia. Vidare ska de handlingar som bifogas ansökningen ges in i två exemplar (19 § BfL). Kravet på undertecknande gäller inte de ansökningar som ges in elektroniskt av en ingivare med erforderligt tillstånd.

Tar Kronofogdemyndigheten upp ansökningen ska den som kravet riktas mot (svaranden) föreläggas att yttra sig inom viss tid från det att ansökningen delgavs honom (25 § BfL). Vill svaranden bestrida ansökningen ska han göra det skriftligen (31 § BfL). Om svaranden invänder mot ansökan om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning och sökanden begär det, ska ansökan överlämnas till tingsrätt.

Kronofogdemyndigheten tar årligen emot omkring 1,2 miljoner ansökningar om betalningsföreläggande eller handräckning varav mellan 220 000 och 240 000 utgör pappersansökningar. Resterande ansökningar inkommer elektroniskt från större ingivare, företrädesvis inkassoföretag, som Kronofogdemyndigheten i enlighet med 6 och 7 §§ BfF har beviljat tillstånd att göra ansökan på medium för automatisk databehandling.

4.3.1 Hantering av ansökningar i pappersform

Betalningsföreläggande

När det gäller ansökningar i pappersform kan sökanden själv utforma sin ansökan eller använda den blankett som Kronofogdemyndigheten har tagit fram för ändamålet. Inkommande handlingar skickas till en anvisad extern skanningleverantör som skannar in ansökningarna som bilder och skickar över dem i arkivbeständigt format till Kronofogdemyndighetens system för digital akthantering, SuproKomplement (SKP). Skannade originalhandlingar lagras hos leverantören och kan tas fram vid behov. Handläggaren öppnar inskannade handlingar som en bild och kan sedan utföra de registreringar och åtgärder som behövs i Kronofogdemyndighetens handläggningssystem för summarisk process (SUPRO). Handlingar som ska expedieras skrivs ut från SKP lokalt och från SUPRO i huvudsak centralt. Handläggaren kontrollerar att ansökan är komplett och formellt riktig. Vid behov av komplettering skickas en begäran om det till sökanden men om sådant behov inte föreligger sammanställer SUPRO-systemet ett föreläggande med uppgifter om t.ex. parterna, yrkat kapitalbelopp och grund. Föreläggandet skrivs ut och expedieras sedan till svaranden tillsammans med ett delgivningskvitto och svarskuvert. Underskrivet delgivningskvitto och eventuellt bestridande från svaranden skickas tillbaka till skanningleverantören och hanteras där på samma sätt som ansökningen. Sökanden kan när som helst under processen återkalla sin ansökan helt eller delvis och anmäla till Kronofogdemyndigheten om det sker delbetalningar av fordran, så kallad nedsättning.

När ett mål ska överlämnas till domstol ska begäran om överlämnande skickas till Kronofogdemyndigheten istället för den externa skanningleverantören. Ofta ges en begäran om överlämnande först in genom ett e-postmeddelande och därefter ges originalhandlingarna in per post. Handläggaren skriver ut samtliga handlingar från den digitala akten i SKP och utdrag från SUPRO varefter dessa handlingar tillsammans med begäran om överlämnande expedieras till behörig domstol.

En eventuell begäran om återvinning från svaranden eller ett överklagande av utslaget hanteras på samma sätt som den inledande ansökningen och svarandens reaktion på denna dvs. genom att handlingarna skickas till den externa skanningleverantören. Därefter följer samma förfarande som vid överlämnande efter begäran och bestridande.

Vanlig handräckning och betalningsfastställelse i pant

Det som skiljer vanlig handräckning och betalningsfastställelse i pant från betalningsföreläggande är att det vid behov ska bifogas handlingar till ansökan. Det kan t.ex. röra sig om delgivna uppsägningar och förteckningar över den egendom som handräckningen avser. Den praktiska hanteringen av sådana ansökningar är dock densamma som för betalningsföreläggande.

Särskild handräckning

Även beträffande särskild handräckning är den stora skillnaden mot övriga måltyper att handlingar regelmässigt ska bifogas ansökan (15 § BfL). Här är det fråga om en större variation av handlingar jämfört med vanlig handräckning och betalningsfastställelse i pant. En ansökan om särskild handräckning kompletteras ofta med bilder, kartor, kontrakt, sammanställningar av aktuell egendom, registerutdrag och ibland även vittnesintyg. Den praktiska hanteringen av dessa ansökningar skiljer sig dock inte åt. Kronofogdemyndigheten fattar alltid ett beslut i sak även om svaranden bestrider ansökan. Någon överlämning till domstol p.g.a. bestridande blir därför inte aktuell. Svarande kan inte heller ansöka om återvinning men beslutet kan överklagas av båda parter.

4.3.2 Hantering av elektroniska ansökningar från ingivare med tillstånd

Det finns möjlighet för vissa ingivare att lämna in ansökningar om betalningsföreläggande och verkställighet i elektronisk form, så kallad filansökan. Det handlar typiskt sett om ingivare som hanterar och ger in stora mängder ansökningar med viss regelbundenhet. För närvarande är det endast svenska ingivare som beviljats tillstånd och antalet uppgår till ungefär 90 stycken. Kronofogdemyndigheten hanterar cirka en miljon filansökningar om betalningsföreläggande per år.

Ansökan sker på så sätt att det sker en informationsöverföring från ingivarens system till Kronofogdemyndighetens mottagningssystem. Transaktionerna packas en eller flera i transaktionsfiler som överförs och bearbetas enligt ett fastställt tidsschema. Transaktionsfilerna valideras vid mottagandet av Kronofogdemyndigheten och en kvittens skickas till ingivaren. Kvittensen innehåller information om resultatet av valideringen, dvs. om transaktionsfilen är formellt korrekt. Den fysiska filöverföringen sker genom Spridnings- och HämtningsSystem – SHS, som används av statliga myndigheter, kommuner och landsting men även av företag och organisationer vid informationsutbyte i samband med e-tjänster.

5. Reformbehov

Utvecklingsarbetet med att digitalt sammanlänka rättsväsendets myndigheter (RIF-arbetet) förväntas ge stora effektivitetsvinster för verksamheterna. Redan det hittills genomförda arbetet har medfört minskade kostnader, tidsbesparingar, kortare handläggningstider samt ordning och reda på informationen. Det digitala informationsflödet genom hela kedjan kommer att utökas genom att fler funktioner och processer läggs till. En del i det arbetet innebär som ovan nämnts att domstolarna ska rapportera och expediera brottmålsdomar på ett nytt digitalt sätt samt att uppgifter i t.ex. strafföreläggande och ordningsbot ska hanteras enhetligt.

Polismyndigheten bedriver även ett utvecklingsarbete för en helt digital hantering av föreläggande av ordningsbot. Dagens förfarande som innebär en masshantering av hundratusentals pappersblanketter är ineffektivt genom dubbelhanteringen med blanketter och senare digital registrering av uppgifterna i blanketten. Vidare medför hanteringen dessutom kvalitetsbrister t.ex. genom risken för att blanketter tappas bort före den digitala registreringen eller risken för manuella fel vid överföring av uppgifter från blanketten till det digitala stödet. Det finns behov av att minska dessa felkällor och att underlätta arbetet för poliser i yttre tjänst så att de får mer tid att utföra andra angelägna arbetsuppgifter. Därtill finns förväntningar från enskilda att kunna kommunicera med myndigheter på ett enkelt, snabbt och smidigt sätt i regel digitalt.

Kronofogdemyndighetens kunder efterfrågar i hög grad möjligheter till elektronisk kommunikation. I avsaknad av e-tjänster använder parter de befintliga digitala kanaler som finns t.ex. genom att skicka in ansökningar via e-post och därefter skicka in originalet per post. Detta skapar merarbete för myndigheten. Med ett utökat digitalt förfarande skulle privatpersoner och småföretagare ges samma möjligheter till ett enkelt och snabbt förfarande som i dag är förbehållet större ingivare. Kronofogdemyndigheten har behov av att kunna frigöra personalresurser för andra angelägna arbetsuppgifter vilket skulle vara möjligt vid en övergång till en digital hantering av samtliga ansökningar om betalningsföreläggande och handräckning.

Det är viktigt att de avsedda effektivitetsvinsterna med myndigheternas pågående digitaliseringsarbeten kan uppnås fullt ut. Om samma eller liknande vinster kan uppnås även inom ramen för utveckling av annan verksamhet i t.ex. domstolarna såvitt avser avgöranden i andra mål- och

ärendetyper, är det lika viktigt. Det förutsätter att myndigheterna och enskilda så långt det är möjligt inte behöver bedriva en parallell pappershantering vid sidan av den digitala informationshanteringen. I enlighet med regeringens högt ställda mål för digitalisering av offentlig förvaltning bör den senare på sikt ersätta pappershanteringen.

Formkrav, dvs. krav på att en handling ska ha en viss form eller tillkomma på ett visst sätt för att ha en viss rättsverkan, kan onödigt försvåra en övergång till en digital hantering. Sådana formkrav bör därför, så långt det är möjligt och där det är relevant, avskaffas eller anpassas till digitala rutiner.

Med denna utgångspunkt behandlas nedan först underskriftskrav ur ett generellt perspektiv och därefter de underskriftskrav som gäller specifikt för domstolsavgöranden, för godkännande av strafföreläggande och föreläggande av ordningsbot samt för ansökan om betalningsföreläggande och handräckning.

6. Överväganden och förslag

6.1 Allmänt om författningskrav på underskrift och anpassningar av sådana krav till elektronisk hantering

Krav på underskrift kan betecknas med ett antal olika termer och lokutioner, t.ex. underskriven, undertecknad och namnteckning. Ibland kompletteras de olika termerna med termen egenhändig. Exakt vad ett sådant krav egentligen innebär är inte helt klart. Det finns ingen bestämmelse som anger hur kravet ska fullgöras och några vägledande förarbetsuttalanden är svåra att finna såväl i fråga om hur kravet kan fullgöras som för vilka syften det finns. Att underskriften på något sätt och i någon form ska ange en utställare torde dock vara självklart. Ibland ger underskriften uttryck för en vilja. Den som skriver under något får anledning att överväga innebörden och vikten av det som undertecknas. I andra fall kan huvudsyftet med underskriften vara att koppla handlingen till en utställare och därmed garantera att viljeyttringen härrör från honom eller henne. I båda fallen är det utställarverifikationen som är det väsentliga. En underskrift har vidare ofta säkerhetsrelaterade funktioner genom att den utgör underlag för äkthetsprövning, bevissäkring och originalkvalitet. Syftet med dessa funktioner är att ge skydd mot förfälskning och förnekande.

De olika formuleringarna är knappast avsedda att ha olika innebörd. Någon sådan skillnad har inte heller framkommit vid den inventering av formkrav som departementen tidigare har genomfört (se Ds 2003:29 s. 88). Emellertid har på senare tid termen undertecknad i ett par författningar getts en teknikoberoende betydelse (se prop. 2010/11:165 s. 346 och prop. 2016/17:142, s. 41 och 61). Kravet kan enligt dessa författningar således uppfyllas genom undertecknande på papper eller med elektroniska medel. Beträffande flertalet författningar har samma begrepp emellertid bedömts endast kunna uppfyllas genom namnteckning med penna på papper (se t.ex. prop. 2011/12:126 och prop. 2013/14:236). Härmed kan konstateras att det i författningshänseende numera har uttryckts en viss skillnad i fråga om hur formkravet kan uppfyllas. Någon generell slutsats innebärande att begreppet undertecknad numera skulle ha en annan innebörd än tidigare låter sig dock inte göras endast med ledning av ett fåtal bestämmelser. Innebörden av formkravet bör i stället lämpligen bedömas för varje enskild bestämmelse med beaktande av den rättsliga miljö som aktuell bestämmelse finns i och hur kravet tidigare har bedömts.

När krav på undertecknande under senare år har anpassats till digitala rutiner har olika lagtekniska konstruktioner valts. I några enstaka fall vid införande av ny reglering har, som anges ovan, begreppet ansetts vara teknikoberoende (prop. 2010/11:165 s. 346 och prop. 2016/17:142, s. 41 och 61). I många fall har emellertid begreppet undertecknande fått behålla sin ursprungliga innebörd, nämligen att det endast kan uppfyllas genom namnteckning med penna på papper. Kravet har då kompletterats med en möjlighet till elektronisk underskrift, ofta med angivande av att den elektroniska underskriften ska vara av viss kvalitet. Kvalitetskraven har vanligen inte konkretiserats i bestämmelserna utan hänvisning har skett till den numera upphävda lagen (2000:832) om kvalificerade elektroniska signaturer. Nämda lag hade sin grund i signaturdirektivet som har ersatts av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG (eIDAS-förordningen). Hänvisning sker därför nu i stället till eIDAS-förordningen i den ursprungliga lydelsen. Denna hänvisningsteknik har använts t.ex. i 45 kap. 4 § RB för elektronisk stämningsansökan i brottmål men även i ett stort antal andra författningar (se t.ex. 11 § skuldsaneringslagen [2016:675], 111 kap. 5 § socialförsäkringsbalken, 2 kap. 7 § årsredovisningslagen [1995:1554] och 9 kap. 3 § lagen [2007:1091] om

offentlig upphandling). En variant av den sistnämnda lagtekniska konstruktionen har varit att komplettera ett undertecknandekrav med en möjlighet att skriva under elektroniskt men utan angivande av vilken kvalitet som ska gälla för den elektroniska underskriften. Kvalitetskraven har då i stället reglerats på lägre normgivningsnivå, t.ex. i förordning eller myndighetsföreskrifter (se t.ex. prop. 2013/14:236 s. 14 ff).

Vilken lagteknisk lösning som ska väljas bör lämpligen avgöras för varje enskild bestämmelse som innehåller ett krav på underskrift.

6.2 eIDAS-förordningen

Förordningen innehåller en rättslig ram för elektronisk identifiering och så kallade betrodda tjänster samt regler för de som tillhandahåller de betrodda tjänsterna. Syftet med förordningen är att öka förtroendet för elektroniska transaktioner på den inre marknaden genom att skapa en gemensam grund för ett säkert elektroniskt samspel mellan företag, medborgare och offentliga myndigheter inom unionen. Regleringen är uppdelad i två huvudsakliga delar, (1) krav på ömsesidigt erkännande av anmälda e-legitimationer och (2) krav på tillhandahållande av betrodda tjänster och en rättslig ram för sådana tjänster. Förordningen ställer även krav på tillhandahållare av betrodda tjänster. Som betrodd tjänst definieras bl.a. skapande, kontroll och validering av elektroniska underskrifter och certifikat kopplade till elektroniska underskrifter (artikel 3).¹ För de frågor som behandlas i denna promemoria är det främst den andra delen som är av intresse.

Förordningens materiella delar började tillämpas den 1 juli 2016. Från och med den 29 september 2018 krävs också att svenska myndigheter erkänner utländska e-legitimationer i svenska e-tjänster.²

Regleringen av elektroniska underskrifter i eIDAS-förordningen skiljer sig inte i någon större utsträckning från den tidigare regleringen i det upphävda signaturdirektivet. Förordningen behåller uppdelningen i avancerade och kvalificerade elektroniska underskrifter, och kraven för respektive nivå är snarlik den som gällt enligt äldre regler. Den nya regleringen gäller emellertid

¹ För det som numera benämns elektronisk underskrift användes tidigare termen elektronisk signatur, bl.a. i den svenska signaturlagen. Termen elektronisk signatur kommer från signaturdirektivet. I det allmänna språkbruket har den termen med tiden kommit att ersättas med den rättsligt mer korrekta termen elektronisk underskrift. Båda termerna har dock samma innebörd.

² Förordningen upphäver det tidigare signaturdirektivet (1999/93/EG) som implementerats i Sverige genom lagen (2000:832) om kvalificerade elektroniska signaturer (signaturlagen). Genom lagen (2016:561) om kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om elektronisk identifiering upphävs även den svenska signaturlagen.

direkt utan nationell implementering, vilket syftar till att råda bot på en bristande harmonisering som präglat området. Dessutom omfattar eIDAS-förordningen en bredare kategori av betrodda tjänster än signatordirektivet.

Det finns inga krav på medlemsstaterna att använda sig av kvalificerade elektroniska underskrifter. Sådana krav kan dock i högre grad komma att ställas genom olika former av gränsöverskridande tjänster eller samarbeten. Svenska elektroniska underskrifter³ anses generellt sett uppfylla kraven för avancerade elektroniska underskrifter (se t.ex. prop. 2015/16:125 s. 209).

Kvalificerade elektroniska underskrifter ska enligt eIDAS-förordningen ha samma rättsliga verkan som en handskriven underskrift (artikel 25). Detta hindrar inte att en nationell rättsordning kan ge även andra former av elektroniska underskrifter samma rättsliga verkan som en handskriven underskrift.

I artikel 2 eIDAS-förordningen finns ett undantag enligt vilket förordningen inte påverkar regler i nationell rätt som avser rättsliga eller förfarandemässiga skyldigheter avseende formkrav. I de fall ett formkrav anses innebära ett krav på fysiskt undertecknande har ett sådant alltså företräde framför eIDAS-förordningens reglering av rättslig verkan för elektroniska underskrifter.

I nämnda artikel finns även ett generellt undantag för betrodda tjänster som till följd av nationell rätt eller avtal mellan en avgränsad uppsättning deltagare endast används inom slutna system. Detta innebär exempelvis att ett helt myndighetsinternt system för elektroniska underskrifter av medarbetare sannolikt faller utanför förordningens krav på betrodda tjänster.

6.3 Underskriftskrav för domstolsavgöranden

Förslag: Allmänna domstolars och allmänna förvaltningsdomstolars domar och beslut får skrivas under elektroniskt.

³ Svenska elektroniska underskrifter tillhandahålls främst via e-legitimationer som t.ex. BankID som utfärdas av banker eller Telias e-legitimation.

Skälen för förslaget

Innebörden av nuvarande formkrav

Av 17 kap. 7 § och 30 kap. 5 § RB följer att en dom ska avfattas skriftligen. Detsamma gäller även vissa slutliga beslut enligt 17 kap. 12 § och 30 kap. 10 § RB. Ett krav på skriftlighet brukar vanligtvis inte anses utgöra hinder för digital hantering (jfr Ds 2003:29 s. 66 och 92 f.) Det finns ingen anledning för någon annan bedömning beträffande nu aktuellt skriftlighetskrav. Emellertid ska en dom i tvistemål och brottmål enligt 17 kap. 10 § och 30 kap. 8 § RB även sättas upp särskilt och skrivas under av de lagfarna domare som deltagit i avgörandet. Dessa krav gäller även för vissa slutliga beslut i enlighet med 17 kap. 12 § och 30 kap. 10 § RB. Underskriftskrav gäller även för domar och beslut i mark- och miljödomstol (4 kap. 1 § och 5 kap. 4 § lagen om mark- och miljödomstolar) samt för domar och andra särskilt uppsatta beslut i allmän förvaltningsdomstol (12 § förordning om mål i allmän förvaltningsdomstol). Likaså gäller enligt 24 § förordningen om mål och ärenden i allmän domstol samma underskriftskrav för alla beslut som sätts upp särskilt.

Kravet på att ett avgörande ska sättas upp särskilt är teknikoberoende och innebär i praktiken att den ska vara en fristående och självständig handling. Underskriftskravet kan däremot, såsom bestämmelserna nu är utformade, inte anses uppfyllas på annat sätt än genom penna på papper. Begreppet underskrift har funnits i aktuella bestämmelser i RB sedan tillkomsten 1942. Även om det i förarbetena inte går att finna något särskilt uttalande därom torde någon annan innebörd av kravet knappast ha varit avsedd (jfr NJA 2015 s. 693). Denna utgångspunkt låg också till grund för de lagändringar som genomfördes vid införande av elektronisk stämningsansökan. Även om det numera i tekniskt hänseende finns jämförbara elektroniska underskrifter saknas alltså skäl att frångå tidigare bedömning av innebörden av begreppet. Samma uppfattning bör även gälla innebörden av begreppet i 5 kap. 4 § lagen om mark- och miljödomstolar, 24 § förordningen om mål och ärenden i allmän domstol samt 12 § förordningen om mål i allmän förvaltningsdomstol, eftersom bestämmelserna är utformade på likartade sätt som nu aktuella bestämmelser i RB. Som beskrivits i avsnitt 5.1 innebär den praktiska hanteringen kring upprättandet av domar och beslut, att domstolen dels upprättar en elektronisk version i Vera, dels en pappersversion som skrivs under och expedieras. Denna dubbla hantering innebär en effektivitetsförlust. Vidare

motverkas en utveckling och digitalisering av den verksamhet som sker efter upprättandet av domstolsavgörandet t.ex. vid expediering av avgörandet, hantering av överklaganden och eventuella rättelsebeslut. Likaså innebär det svårigheter att förbättra och förenkla kommunikationen med parter och andra aktörer när regleringen ställer krav på delvis pappershantering.

Kravet på att domstolsavgöranden ska skrivas under utgör alltså ett hinder för att helt ersätta nuvarande pappershantering med ett elektroniskt förfarande. Att undertecknandet inte kan ske med elektroniska rutiner innebär att formkravet måste tas bort eller anpassas till sådana rutiner för att domstolarna inte ska vara tvungna att parallellt med ett elektroniskt förfarande hantera avgöranden på papper. Det bör dock först övervägas om det fortfarande finns behov av formkravet eller om det kan avskaffas.

Kan formkravet tas bort?

Bestämmelserna i 17 kap. 10 § och 30 kap. 8 § RB är i nu aktuellt hänseende oförändrade sedan tillkomsten. Någon närmare upplysning om varför det behövdes ett krav på undertecknande gavs inte i de ursprungliga förarbetena till regleringen (prop. 1942:5). Behovet av att ställa krav på underskrift av handlingar i domstolsprocessen har dock övervägts vid senare tillfällen. I samband med ett lagstiftningsärende år 1994 fann regeringen att det var tveksamt om man skulle kunna avstå från bestämmelser om egenhändigt undertecknande när det gällde så viktiga handlingar som stämningsansökningar (se prop. 1993/94:190 s. 108). Regeringen gjorde samma bedömning när det infördes en möjlighet för åklagarna att ge in elektroniska stämningsansökningar (prop. 2011/12:126 s. 10 – 11). I det förstnämnda lagstiftningsärendet fann regeringen dock att samma formkrav kunde avskaffas beträffande en inläga genom vilken part överklagar eller besvarar ett överklagande. Detta synsätt motiverades med att risken för att någon obehörig skulle okynnesöverklaga för någon annans räkning eller av okynne besvara ett överklagande bedömdes vara mycket liten (prop. 1993/94:190 s. 108). Motsvarande bedömning gjordes när kravet på egenhändigt undertecknande av ansökningar och överklaganden i förvaltningsprocesslagen togs bort (prop. 2012/13:45 s. 99 f.) Även kravet på att strafföreläggande skulle undertecknas av åklagare togs bort i samband med en reform som innebar effektivare handläggning av strafförelägganden m.m. (prop. 1999/2000:67). Det huvudsakliga skälet var att underskriftskravet då bedömdes innebära ett formellt hinder för att sätta upp och utfärda ett strafföreläggande elektroniskt vilket ansågs innebära en

värdefull rationalisering av handläggningen av strafförelägganden (prop. 1999/2000:67 s. 11).

Behovet av att behålla formkravet i RB för domar och slutliga beslut övervägdes senast år 2003 i samband med den departementsvisa översynen av då gällande formkrav (Ds 2003:29, bilaga 2, s. 131). Bedömningen som gjordes var att formkraven borde behållas av rättssäkerhetsskäl.

En dom eller slutligt beslut är en handling som avslutar ett förfarande och som är av stor betydelse för parterna i målet eller ärendet. Handlingen utgör, sedan den vunnit laga kraft, en så kallad exekutionstitel och kan därmed åberopas som bevis för att få domslutet eller beslutet verkställt. Det innebär att handlingen alltså ligger till grund för t.ex. straffverkställighet eller betalningsförpliktelse. Det är därför av stor vikt att kunna lita på äktheten av såväl en dom som ett slutligt beslut eller beslut som sätts upp särskilt. Detta gäller inte minst för enskilda som är parter och föremål för verkställighet men även för t.ex. myndigheter eller andra aktörer som har eller får i uppdrag att ombesörja verkställigheten. Det finns alltså ett mycket starkt behov av att kunna skydda nämnda handlingar från förfalskning samt att säkerställa utställare och innehåll. Detta behov gör sig gällande oavsett vilken form – papper eller elektronisk – handlingen har. Ett krav på underskrift vars syfte och funktion har redogjorts för ovan möter väl detta behov av att skydda handlingar från förfalskning och att säkerställa en utställarangivelse. Utvecklingen på informationsteknikens område går snabbt och det kan finnas andra sätt än underskrifter som kan möta detta behov. Hur en processrättslig reglering bör utformas för att möta behovet och omfatta andra lösningar än formkrav eller eventuellt avskaffa formkraven i RB, bör emellertid analyseras ur ett bredare perspektiv och omfatta fler bestämmelser som innehåller liknande formkrav. En sådan analys ryms inte inom ramen för denna promemoria, men det kan finnas anledning att återkomma i frågan om behovet av att behålla formkraven. Mot denna bakgrund bör formkravet i nu aktuella bestämmelser i såväl RB som övriga författningar därför för närvarande finnas kvar. Denna slutsats behöver dock inte innebära ett hinder mot att det öppnas en möjlighet för domare att skriva under avgöranden elektroniskt.

Elektronisk underskrift som utställarangivelse

Av 11 kap. 2 § regeringsformen följer att bestämmelser om rättegången ska meddelas i lag. Utformningen av formkrav i RB bör därför vara så tydlig som

möjligt och inte behöva kompletteras genom bestämmelser i förordning eller genom myndighetsföreskrifter. En annan sak är att det sedan tidigare finns och sannolikt även framöver kommer att finnas behov av verkställighetsföreskrifter på lägre normgivningsnivå såvitt avser själva utformningen av domstolsavgörandet. Sådan reglering kan t.ex. behövas såvitt avser den tekniska lösningen för ett elektroniskt underskrivet avgörande. Bemyndigande för Domstolsverket att meddela föreskrifter om utformningen av tingsrätternas och hovrätternas domar och beslut i brottmål finns i 21 § förordning om mål och ärenden i allmän domstol.

När det gäller vilken lagteknisk lösning som bör väljas för att anpassa regleringen väger tidigare vald lösning för andra bestämmelser i RB tungt. Den lösning som användes vid införande av elektronisk stämningsansökan i brottmål och som innebär en möjlighet att underteckna stämningsansökan med en elektronisk underskrift enligt eIDAS-förordningen, bör alltså väljas om inte starka skäl talar däremot. Härvid kan konstateras att samma lösning även valts för ett stort antal andra författningar. Därtill är eIDAS-förordningen bindande och direkt tillämplig och alltså en reglering som domstolarna ändå har att förhålla sig till, t.ex. om de överväger att införa e-tjänster för enskilda och i tjänsten ställa krav på identifiering och underskrifter. Sammantaget saknas det skäl att välja någon annan lagteknisk lösning än den nu angivna. I fråga om vilken hänvisningsteknik – statisk eller dynamisk – som lämpligen bör väljas är utgångspunkten att en statisk hänvisning bör användas när det gäller hänvisningar till EU-förordningar. Den hänvisning som föreslås i aktuella bestämmelser om domar eller beslut, ger bestämmelserna materiellt innehåll genom att det anges vilken kvalitet på den elektroniska underskriften som ska krävas. Om kvalitetskraven för de elektroniska underskrifter som omfattas av eIDAS-förordningen skulle ändras, är det inte givet att en sådan ändring automatiskt ska gälla för underskriftskrav i nationell rätt som hänvisar till förordningen. Det bör i stället vara upp till lagstiftaren att överväga om den svenska författningen behöver ändras när EU-rättsakten ändras. Hänvisningen bör därför vara statisk.

För undertecknande av stämningsansökan som ges in elektroniskt ansågs det tillräckligt med en utställarverifikation som motsvarar en elektronisk underskrift enligt eIDAS-förordningen. Detta eftersom ansökan om stämning undertecknas av en myndighetsföreträdare och inte privaträttsliga subjekt (prop. 2011/12:126 s. 12 och prop. 2015/16:72 s. 55). Även ett

domstolsavgörande undertecknas av myndighetsföreträdare. På grund av det och eftersom det inte bedöms finnas några andra skäl att ställa högre krav på den elektroniska underskriften bör samma nivå väljas även för domstolsavgöranden.

Vid införandet av elektronisk stämningsansökan lämnades även utrymme för berörda myndigheter att välja någon annan teknisk lösning för att säkerställa utställare och innehåll förutsatt att metoden i fråga uppfyllde motsvarande krav på säkerhet som elektronisk underskrift (prop. 2011/12:126 s. 12). Att ersätta formkravet för domstolsavgörande med något annat elektroniskt förfarande är av skäl som angetts i tidigare avsnitt för närvarande inte aktuellt. Det har inte heller tagits fram någon konkret teknisk lösning för elektroniskt undertecknande av domstolsavgöranden. Något annat skäl för att nu införa motsvarande utrymme för domstolarna har inte framkommit. Det bör därför inte införas något sådant utrymme.

Som nämndes i föregående stycke finns det för närvarande inte någon teknisk lösning för att skriva under domstolsavgöranden elektroniskt. Redan på grund av det men även när en sådan finns tillgänglig och de allra flesta avgöranden kommer att skrivas under elektroniskt, finns det skäl att låta möjligheten till traditionellt undertecknande finnas kvar. Det kan t.ex. finnas situationer när tekniken fallerar.

6.4 Underskriftskrav för godkännande av strafföreläggande och föreläggande av ordningsbot

Förslag: En misstänkt ska kunna godkänna ett strafföreläggande eller ett föreläggande av ordningsbot på elektronisk väg. Godkännandet ska då vara underskrivet med en avancerad elektroniskt underskrift.

Skälen för förslaget

Innebörden av nuvarande formkrav

Godkännande av strafföreläggande och föreläggande av ordningsbot kan ske på flera sätt (se närmare avsnitt 5.1.2 och 5.1.4). Emellertid är det kravet på undertecknande som nu är av intresse. Enligt 48 kap. 9 § RB godkänns ett strafföreläggande genom att den misstänkte undertecknar och tillställer behörig mottagare en förklaring, att han erkänner gärningen och godtar det straff och den särskilda rättsverkan samt det enskilda anspråk som upptagits i föreläggandet. Av 48 kap. 17 § RB följer att 9 § gäller även i fråga om

föreläggande av ordningsbot. På samma sätt som har beskrivits för avgöranden i domstol kan, men behöver inte, ett sådant krav utgöra hinder för digital hantering. I den ursprungliga lydelsen av aktuell reglering fanns inget uttryckligt krav på undertecknande utan det angavs att godkännande av strafföreläggande skulle göras skriftligen å föreläggandet (SFS 1964 nr 166). Innebörden av den lydelsen var att förklaringen om godkännande måste ha undertecknats av den misstänkte personligen för att bli gällande (se t.ex. Gärdes m.fl. kommentar till RB s. 722). Bestämmelsen fick sin nuvarande utformning i slutet av 1960-talet (SFS 1968 nr 193) och beträffande underskriftskravet uttalades att godkännandet liksom tidigare ska skrivas på själva föreläggandet (prop. 1968 nr 82 s. 81). Några förändringar i sak avsågs alltså inte. I likhet med vad som anges beträffande motsvarande krav för domstolsavgöranden kan innebörden av detta krav knappast ha varit någon annan än att det endast kan uppfyllas med penna på papper. Det saknas skäl att nu bedöma innebörden av kravet på annat sätt.

I avsnitt 5.2.1 har beskrivits att åklagare vanligtvis utfärdar strafförelägganden i elektronisk form men att en pappershantering därefter tar vid för att den misstänkte ska få del av strafföreläggandets innehåll och kunna uppfylla kravet på underskrift. Denna dubbla hantering innebär en onödig effektivitetsförlust men även svårigheter att möta de förväntningar som enskilda har på en snabb och smidig kommunikation med myndigheter.

Som redogjorts för i avsnitt 5.2.4 medför underskriftskravet att poliser eller andra behöriga tjänstemän vid ingripande- eller kontrollsituationer behöver hantera pappersblanketter och först senare digitalt registrera uppgifterna i blanketten. Även denna dubbelhantering är ineffektiv och skapar onödigt merarbete inte minst för poliser i yttre tjänst. Vidare riskerar en sådan hantering onödiga kvalitetsbrister i form av borttappade blanketter eller felregistrering vid den manuella överföringen av uppgifter från pappersblanketten till det digitala stödet. På samma sätt som angetts ovan innebär hanteringen även svårigheter att möta enskildas förväntningar på enkla lösningar för deras kommunikation med myndigheter.

Underskriftskravet för godkännande av föreläggande av ordningsbot och strafföreläggande utgör alltså hinder för att ersätta nuvarande pappershantering med ett elektroniskt förfarande. Att undertecknandet inte kan ske med elektroniska rutiner innebär även här att formkravet måste tas bort eller anpassas till sådana rutiner för att berörda myndigheter inte ska

vara tvungna att parallellt med ett elektroniskt förfarande hantera godkännanden på papper. Det bör dock på samma sätt som för domstolsavgöranden först övervägas om det fortfarande finns behov av formkravet eller om det kan avskaffas.

Kan formkravet tas bort?

När behovet av underskriftskravet i 48 kap. 9 § RB senast övervägdes 2003 gjordes samma bedömning som för dom och beslut, nämligen att kravet hindrar elektroniska rutiner och att det inte bör ändras (Ds 2003:29, bilaga 2, s. 140).

Ett godkänt föreläggande gäller som en dom som har vunnit laga kraft och kan följaktligen inte överklagas. Det kan bara angripas genom extraordinära rättsmedel. Det innebär att godkännandet, som avslutar det ordinarie förfarandet, är av stor betydelse för den enskilde. På samma sätt som en lagkraftvunnen dom eller slutligt beslut kan det godkända föreläggandet återopas som bevis och grund för verkställighet. Det är lika viktigt att kunna lita på äktheten av ett godkänt föreläggande som av en dom eller slutligt beslut. Därtill är behovet av att kunna skydda ett sådant föreläggande från förfalskning och att säkerställa dess utställare och innehåll lika starkt. Denna bedömning gör sig gällande oavsett vilken form det godkända föreläggandet har.

Risken för att någon obehörig av okynne skulle godkänna ett föreläggande för någon annans räkning är troligen inte särskilt stor, vilket talar för att formkravet skulle kunna tas bort. Det var bl.a. dessa överväganden som låg till grund för att ta bort underskriftskravet för en inlaga genom vilken en part överklagar eller besvarar ett överklagande (prop. 1993/94:190 s. 108). Ett överklagande har emellertid inte omedelbart samma konsekvenser för den enskilde som ett godkänt föreläggande har. Av rättssäkerhetsskäl bör formkravet därför finnas kvar även för godkännande av såväl strafföreläggande som föreläggande av ordningsbot. Det hindrar dock inte att det öppnas upp för en möjlighet för enskilda att godkänna ett föreläggande elektroniskt.

Avancerad elektronisk underskrift som utställarangivelse

I fråga om vilken lagteknisk lösning och vilken hänvisningsteknik som bör väljas gör sig samma skäl som för domstolsavgöranden gällande. Regleringen i 48 kap. 9 § RB bör därför kompletteras med en möjlighet att godkänna ett

föreläggande elektroniskt med en underskrift av viss kvalitet enligt eIDAS-förordningen i den ursprungliga lydelsen.

För strafföreläggande och föreläggande av ordningsbot gäller, till skillnad från domstolsavgöranden, att undertecknandet sker av en enskild fysisk person, dvs. ett privaträttsligt subjekt. Med hänsyn till detta och till karaktären av handlingen bör säkerhetskraven för underskriften ställas högre än för domstolsavgöranden och stämningsansökningar i brottmål. Enligt eIDAS-förordningen finns då två varianter att välja mellan nämligen *avancerad* eller *kvalificerad elektronisk underskrift*. För den sistnämnda ställs mycket höga säkerhetskrav. Vid valet mellan dessa två underskrifter kan det konstateras att det i Sverige i praktiken inte används någon tjänst som uppfyller kraven på en *kvalificerad elektronisk underskrift*. De e-legitimationer som tillhandahåller tjänster för e-underskrifter och som hittills använts i Sverige anses uppfylla kraven på en *avancerad elektronisk underskrift*. Mot denna bakgrund och med beaktande av att det även för en *avancerad elektronisk underskrift* ställs höga krav på säkerhet och kryptering, bör denna nivå på underskriften väljas för godkännande av aktuella förelägganden.

Något utrymme för att välja någon annan teknisk lösning för att säkerställa utställare och innehåll bör av samma skäl som anges för domstolsavgöranden inte heller införas för godkännande av strafföreläggande och föreläggande av ordningsbot.

Även om de allra flesta godkännanden av föreläggande av ordningsbot framöver kommer att skrivas under elektroniskt kan det finnas situationer där den traditionella pappersunderskriften behöver användas. Detsamma gäller även godkännande av strafförelägganden som det för närvarande ännu inte finns någon teknisk lösning framtagen för. Det är därför viktigt att behålla den nuvarande möjligheten till traditionell underskrift.

6.5 Följdändring såvitt avser föreläggande av ordningsbot som innehåller uppenbar oriktighet

Förslag: Regleringen av möjligheten att bereda den misstänkte tillfälle att återta ett godkännande av ett föreläggande av ordningsbot ges en teknikberoende utformning.

Skälen för förslaget

Av 48 kap. 18 § följer att den misstänkte, under vissa förutsättningar, får beredas möjlighet att stryka över ett godkännande om polismannen i omedelbart samband med att föreläggande av ordningsbot utfärdas finner att detsamma innehåller en uppenbar oriktighet. En åtgärd enligt den nu behandlade paragrafen förutsätter att polismannen och den misstänkte är ense om åtgärden. Det sker genom att den tilltalade stryker över godkännandet och att polismannen därefter återkallar detta, varefter nytt föreläggande kan ges. Angående hanteringen av ärendena har Rikspolisstyrelsen meddelat närmare föreskrifter och allmänna råd (RPSFS 2008:1; FAP 261-1). Av 19 § i angivna föreskrifter framgår att om ett föreläggande av ordningsbot har återkallats enligt 48 kap. 18 § RB, ska det på förelägandet antecknas ”Återkallat enligt 48 kap. 18 § RB”. Därunder ska utfärdande polis skriva sin namnteckning. Samtliga blankettexemplar av det återkallade förelägandet ska lämnas till den som ansvarar för registrering i ordningsbotssystemet.

Förarbetena till bestämmelsen i RB ger ingen vägledning i fråga om innebörden av formuleringen ”stryka över”. Någon förändring av bestämmelsen har dock inte skett sedan tillkomsten på 1960-talet och på samma sätt som tidigare angetts beträffande underskriftskrav kan innebörden av detta begrepp knappast ha varit någon annan än att det endast kan uppfyllas med penna på papper. Denna uppfattning bekräftas av utformningen av de verkställighetsföreskrifter som redogjorts för ovan och det saknas anledning att nu frångå denna bedömning. Det innebär att nuvarande utformning endast omfattar godkännanden som undertecknats med penna på papper och utesluter därmed sådana godkännanden som enligt förslag i denna promemoria kan göras på elektronisk väg.

Av förarbetena till bestämmelsen i 48 kap. 18 § RB framgår att den har tillkommit med anledning av att det visat sig föreligga behov av viss begränsad rättelsemöjlighet i fråga om godkända förelägganden. Det har inte framkommit något som tyder på att detta behov inte längre finns eller att det bara skulle finnas såvitt avser godkända förelägganden av ordningsbot på pappersblankett. För att omfatta även elektroniska godkännanden av föreläggande av ordningsbot behöver bestämmelsen anpassas så att den misstänkte kan beredas tillfälle att ta tillbaka även ett elektroniskt

godkännande. Det kan lämpligen göras genom att ersätta begreppet ”stryka över” med den mer teknikoberoende formuleringen ”återta”.

6.6 Underskriftskrav för ansökan om betalningsföreläggande

Förslag: Det införs en generell möjlighet att ansöka om betalningsföreläggande eller handräckning på elektronisk väg. En sådan ansökan ska vara undertecknad med en avancerad elektronisk underskrift.

Skälen för förslaget

Nuvarande formkrav

Av 9 § BfL följer att en ansökan ska vara skriftlig. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer har dock rätt att föreskriva om undantag från skriftlighetskravet, vilket också har gjorts för vissa större ingivare (se närmare avsnitt 4.3). Vidare gäller enligt 19 § BfL att en skriftlig ansökan ska vara undertecknad av sökanden eller hans ombud samt att den ska ges in till Kronofogdemyndigheten i original och en kopia. Ett krav på skriftlighet brukar, som angetts i avsnitt 7.3, inte anses utgöra hinder för digital hantering. I förarbetena till aktuell bestämmelse finns inget uttryckligt uttalande om att kravet skulle ha en annan innebörd i denna författning. Emellertid framgår av förarbetena att syftet med föreskriftsrätten att medge undantag från skriftlighetskravet, var att göra det möjligt för vissa ingivare att lämna in ansökningar med hjälp av ADB-stöd dvs. elektroniskt (prop. 1989/90:85 s. 48 ff). Uttalandet antyder en uppfattning om att skriftlighetskravet därför inte kan uppfyllas på annat sätt än med papper. Denna uppfattning har bekräftats i samband med den tidigare omnämnda departementsvisa genomgången av formkrav i olika författningar (Ds 2003:29, bilaga 2, s. 130). Det främsta skälet för att ställa krav på skriftlighet synes dock ha varit att inte tillåta muntliga ansökningar, snarare än att förhindra elektroniska ansökningar (prop. 1989/90:85 s. 107). Mot den bakgrunden bör därför skriftlighetskravet i och för sig inte utgöra något hinder för ett digitalt förfarande. På grund av den nuvarande utformningen i 9 § BfL kommer denna bedömning dock inte till tydligt uttryck och det finns därför behov av anpassningar av bestämmelsen om skriftlighetskravet ska behållas.

Såvitt avser kravet på att skriftliga ansökningar ska vara undertecknade och ges in i original kan inledningsvis konstateras att kraven inte gäller för sådana ingivare som redan i dag med tillstånd ger in ansökningar på elektronisk väg

(se avsnitt 4.3.). Sådana ansökningar utgör nämligen enligt nuvarande reglering undantag från skriftlighetskravet och är därmed inte att anse som skriftliga. Som nämnts ovan finns det emellertid behov av att anpassa bestämmelsen i 9 § BfL i syfte att tydliggöra att kravet på skriftlighet är teknikoberoende om det ska finnas kvar. Något reformbehov av den ordning som gäller och fungerar väl för nu aktuella ingivare har inte framkommit. Det bör därför även fortsättningsvis vara möjligt för dessa ingivare att ge in ansökningar på elektronisk väg på samma sätt som görs i dag. En eventuell anpassning av 9 § BfL kommer därför att kräva följd Anpassningar av 19 § BfL så att det blir tydligt vad som gäller för såväl ingivare med tillstånd som andra ingivare.

I fråga om innebörden av kravet på undertecknande och kravet på att ge in ansökan i original kan konstateras att bestämmelsen inte innehåller något förbud mot ett digitalt förfarande. Förarbetena till bestämmelsen ger dock ingen närmare vägledning för hur kraven bör uppfattas men tidigare har de bedömts utgöra hinder för digital hantering (Ds 2003:29 s. 130 och 150). I likhet med vad som angetts beträffande bestämmelserna i RB saknas skäl att nu frånga denna bedömning av innebörden. Som angetts i avsnitt 4.3.1 medför detta i praktiskt hänseende en onödigt krånglig och kostsam hantering genom att en pappersansökan först skickas till en extern aktör för att skannas in och sedan skickas vidare till Kronofogdemyndigheten i ett visst digitalt bildformat för att kunna hanteras digitalt inom myndigheten. Även den efterföljande processen med expediering av handlingar till svaranden, överlämnanden av mål till domstol eller begäran om återvinning innehåller moment av såväl digital hantering som hantering av papper. Denna parallella hantering är tidskrävande och skapar merarbete för myndighetens personal. Vidare innebär den effektivitetsförluster och hindrar myndigheten från att kommunicera med medborgare eller andra aktörer på ett enkelt och smidigt sätt.

Nu aktuella formkrav utgör alltså hinder för att ersätta pappershanteringen med ett digitalt förfarande. För att Kronofogdemyndigheten inte ska vara tvungen att fortsätta hantera papper parallellt med ett digitalt förfarande måste dessa formkrav tas bort eller anpassas. Det bör dock först övervägas om det fortfarande finns behov av formkraven eller om de kan avskaffas.

Kan formkraven tas bort?

Som angetts ovan synes det främsta skälet för att ställa krav på skriftliga ansökningar vara att inte tillåta muntliga sådana. Det saknas anledning till någon förändrad syn i detta avseende och skriftlighetskravet bör därför behållas.

När behovet av underskriftskravet och kravet på original i 19 § BfL senast övervägdes 2003 gjordes samma bedömning som för bestämmelserna i RB som redogjorts för i avsnitt 7.3 och 7.4, nämligen att kraven bör bibehållas av rätts säkerhetsskäl (Ds 2003:29, bilaga 2, s. 130 och 150).

En ansökan om betalningsföreläggande eller handräckning som ges in till Kronofogdemyndigheten är en handling som kan initiera ett förfarande av stor betydelse för såväl den som framställer kravet som den som kravet riktar sig mot. Under förutsättning att föreläggandet delges svaranden dvs. den som kravet riktas sig mot, kan ansökan självständigt ligga till grund för ett utslag som på samma sätt som ett domstolsavgörande utgör en exekutionstitel. Samma bedömning i fråga om vikten av att lita på äktheten, behovet av att skydda mot förfalskning och säkerställa utställare och innehåll, gör sig gällande för nu aktuell handling på motsvarande sätt som angetts för övriga handlingar som behandlas i denna promemoria. Det är således av stor vikt att kunna lita på att en ansökan om betalningsföreläggande eller handräckning är äkta. Det finns vidare ett starkt behov av att kunna säkerställa utställare och innehåll samt att skydda handlingen mot förfalskning. Detta gäller oavsett i vilken form ansökan ges in. Som tidigare redogjorts för svarar ett underskriftskrav väl mot dessa behov och såvitt gäller sådana ansökningar som inte ges in av större ingivare med särskilt tillstånd bör därför detta krav behållas även i denna författning.

I fråga om kravet på att ansökan ska ges in i original och en kopia lämnar förarbetena ingen vägledning. Enligt Kronofogdemyndigheten har kravet sin förklaring i att en kopia av ansökan tidigare skulle bifogas själva föreläggandet som sänds till svaranden. Eftersom Kronofogdemyndigheten kan återskapa de handlingar som ges in, oavsett i vilken form det sker, saknas emellertid skäl för att behålla den ordningen. Några andra skäl för att utöver underskriftskravet ställa ytterligare krav på ansökan har inte heller framkommit. Nuvarande krav på att ansökan ska ges in i original och en kopia kan därför tas bort. Av samma skäl kan kravet på två exemplar av de handlingar som bifogas ansökan också tas bort.

Avancerad elektronisk underskrift som utställarangivelse för vissa ansökningar

Eftersom kravet på undertecknande inte ska tas bort behöver det anpassas för att göra det möjligt för andra ingivare än sådana med tillstånd att kunna ge in en ansökan om betalningsföreläggande eller handräckning på elektronisk väg. I fråga om vilken lagteknisk lösning och vilken hänvisningsteknik som bör väljas för nu aktuell bestämmelse gör sig samma skäl gällande som angetts för regleringen i RB. Regleringen i 19 § BfL bör därför kompletteras med en möjlighet att ge in en ansökan om betalningsföreläggande eller handräckning elektroniskt med en underskrift av viss kvalitet enligt eIDAS-förordningen i den ursprungliga lydelsen.

I likhet med vad som gäller för godkännande av strafföreläggande och föreläggande av ordningsbot, gäller för ansökan om betalningsföreläggande eller handräckning att undertecknandet sker av ett privaträttsligt subjekt och inte av en myndighetsföreträdare. Med hänsyn till detta och till karaktären av handlingen bör därför en *avancerad elektronisk underskrift* väljas för ansökan om betalningsföreläggande eller handräckning. Det är dessutom samma nivå som har valts för ansökan om betalningsföreläggande i gränsöverskridande situationer enligt förordning (EG) nr 1896/2006 om införande av ett europeiskt betalningsföreläggande.

Även om de allra flesta ansökningar om betalningsföreläggande eller handräckning framöver kommer att skrivas under elektroniskt, kan det finnas situationer där den traditionella pappersunderskriften behöver användas. Det är därför viktigt att behålla den nuvarande möjligheten till traditionell underskrift.

När ett mål om betalningsföreläggande eller handräckning överlämnas till tingsrätt gäller enligt 60 § BfL att de av sökanden ingivna handlingar ska anses som stämningsansökan. Det innebär att handlingarna alltså måste uppfylla de krav som enligt 42 kap. RB ställs på en stämningsansökan. Av 42 kap. 2 § följer att en stämningsansökan ska vara egenhändigt undertecknad. I praktiken blir följderna av denna reglering att en elektronisk ansökan till Kronofogdemyndigheten kommer att behöva kompletteras med en traditionell underskrift för att kunna godtas som en stämningsansökan. En sådan ordning innebär att delar av de effektivitetsvinster, som följer av förslaget att införa en möjlighet att ge in en ansökan elektroniskt, går förlorade. I syfte att undvika denna förlust bör det därför införas en ny bestämmelse i BfL med innebörden att kravet på egenhändigt

undertecknande av stämningansökan inte gäller om ansökan till Kronofogdemyndigheten har getts in på elektronisk väg. Som anges ovan har underskriftskrav främst en funktion som utställarverifikation. Detta syfte tillgodoses i detta sammanhang genom att sökanden redan hos Kronofogdemyndigheten har skrivit under ansökan med en avancerad elektronisk underskrift eller ansökt på ett annat betryggande och tekniskt ändamålsenligt sätt. Enligt 33 kap. 3 § tredje stycket RB får rätten också vid behov begära att ett telefax eller annat meddelande som saknar avsändarens underskrift i original bekräftas av avsändaren genom en i original undertecknad handling. Förslaget kan alltså inte anses innebära några risker ur rättssäkerhetssynpunkt.

Tydligare reglering för ansökningar som ges in elektroniskt av ingivare med särskilt tillstånd

Den reglering som i dag ger stöd för att större ingivare med tillstånd kan ge in ansökningar elektroniskt är utformad som ett undantag från skriftlighetskravet i 9 § BfL. Detta undantag innefattar även ett undantag från kravet på att ansökan ska vara undertecknad och ges in i original, eftersom det i 19 § BfL endast anges att skriftliga ansökningar ska vara undertecknade. Det har som ovan nämnts inte framkommit något behov av att förändra den praktiska och tekniska ordning som gäller för dessa större ingivare med tillstånd. De bör därför även fortsättningsvis kunna ge in ansökningar elektroniskt på samma sätt som sker i dag.

Som redogjorts för ovan bör emellertid skriftlighetskravet i 9 § BfL, precis som i de flesta andra författningar, vara teknikoberoende och alltså omfatta såväl pappersansökningar som elektroniska ansökningar. För att tydliggöra en sådan rättslig ordning bör föreskriftsrätten att medge undantag från skriftlighetskravet tas bort. För samma syfte bör dessutom begreppet skriftlig tas bort i 19 § BfL. Dessa förändringar kräver följdändringar för att det även fortsättningsvis ska vara möjligt för ingivare med tillstånd att ge in ansökningar elektroniskt utan krav på undertecknande. Det bör därför i 19 § BfL införas en föreskriftsrätt att medge undantag från kravet på elektroniskt undertecknande. Vidare krävs mindre följdändringar i 6 och 7 §§ BfF. Bestämmelsen i 6 § BfF behöver ändras såvitt avser hänvisning till rätt bestämmelse i BfL och i 7 § BfF behövs ett tydliggörande om att undantaget avser kravet på elektronisk underskrift. Genom dessa föreslagna anpassningar blir det tydligt att skriftlighetsbegreppet är teknikoberoende

samtidigt som nuvarande reglering som gäller och fungerar väl för större ingivare kan behållas.

Utöver denna föreskriftsrätt bör det av samma skäl som anges för bl.a. domstolsavgöranden inte lämnas något utrymme för Kronofogdemyndigheten att välja någon annan teknisk lösning för att säkerställa utställare och innehåll.

7. Ikraftträdande

Förslag: Lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2018.

Skälen för förslaget

Författningsförslagen såvitt avser elektroniskt godkännande av ordningsbot och elektronisk ansökan om betalningsföreläggande är särskilt angelägna för att möta myndigheternas behov av att effektivisera sina respektive förfaranden och processer. Därtill är förslaget om elektroniskt godkännande av ordningsbot särskilt angeläget för att underlätta arbetet för poliser i yttre tjänst så att de kan frigöras tid för andra angelägna arbetsuppgifter. Även förslagen som avser elektroniskt underskrivna domstolsavgöranden är angelägna för att uppnå de effektivitetsvinster som det pågående digitaliseringsarbetet med brottmålshantering innebär. Med hänsyn till den tid som beräknas krävas för det fortsatta lagstiftningsarbetet och att den nya lagstiftningen har betydelse för förutsättningarna för de it-stöd som behöver utvecklas, får tidpunkten för ett ikraftträdande inte sättas för tidigt. En lämplig tidpunkt för ikraftträdande är den 1 juli 2018. Några särskilda övergångsbestämmelser bedöms inte behövas.

8. Konsekvenser av förslagen

Bedömning: De föreslagna lagändringarna skapar förutsättningar för en effektivare handläggning och kommer på sikt att leda till besparingar. De kostnader som uppkommer hos myndigheterna med anledning av utveckling och införande av nya system eller nya funktioner i existerande system samt utbildning bör finansieras inom ramen för befintliga anslag. Förslagen förbättrar myndigheternas service till enskilda genom att de medför enklare och smidigare sätt för kommunikation dem emellan. Förslagen bedöms vidare ha en positiv påverkan på miljön genom en minskad pappershantering. Förslagen förväntas inte få några andra konsekvenser.
--

Skälen för bedömningen

De förslag som denna promemoria omfattar innebär inga skyldigheter för myndigheterna att inrätta nya it-system eller nya funktioner i befintliga system. Ett genomförande av förslagen innebär emellertid kostnader för myndigheterna dels för utveckling av nya eller befintliga it-system, dels för utbildning. Å andra sidan innebär en utökad digital hantering av aktuella handlingar och förfaranden även stora effektivitetsvinster.

Att öppna för elektronisk underskrift av domstolsavgöranden innebär för domstolarna inte bara att processen med upprättande av domar och beslut förenklas och går snabbare. Det medför även att den efterföljande verksamheten blir snabbare, enklare och smidigare genom att det möjliggör en digital hantering av expediering av avgörandet, hantering vid överklagande och vid eventuella rättelsebeslut. För parter, myndigheter eller andra aktörer som är mottagare av domstolsavgöranden innebär förslagen att de till skillnad från i dag kan erbjudas möjlighet att få motta ett underskrivet exemplar av avgörandet i elektronisk form. En helt digital hantering av domstolsavgöranden möjliggör även en förbättrad service till enskilda genom att domstolarna på sikt kan erbjuda snabbare och enklare förfarande vid kommunikation dem emellan.

För Polismyndigheten, Kustbevakningen och Tullverket innebär en övergång till en helt digital hantering av föreläggande av ordningsbot att mindre tid kommer att behöva läggas på registreringsarbete för den största mängden förelägganden, nämligen de som utfärdas i närvaro av den misstänkte. Därtill skulle mängden fel i form av borttappade blanketter, felregistreringar eller uteblivna registreringar minska. Ett digitalt stöd för poliser i yttre tjänst innebär dessutom bättre service för medborgare som i allt högre utsträckning förväntar sig digitala lösningar vid kommunikering med myndigheterna.

För åklagarväsendet innebär förslaget en möjlighet att förenkla och snabba på den summariska processen med strafföreläggande. Vidare medför förslaget precis som för Polismyndigheten att åklagarväsendet kan erbjuda medborgarna ett enklare och smidigare kommunikationsförfarande.

För Kronofogdemyndigheten innebär möjligheten att övergå till en helt digital hantering av ansökningar om betalningsföreläggande att vissa nuvarande tidskrävande arbetsmoment som t.ex. skanning, registrering och

hantering av utskrifter, kommer att minska kraftigt och dessutom frigöra personalresurser till mer angelägna arbetsuppgifter. Vidare leder det till en förenklad och snabbare kommunikation med parter och domstolar.

Mot bakgrund av det anförda kan förslagen på sikt förväntas leda till besparingar och de kostnader som de medför för utveckling av it-stöd och utbildning bör därför finansieras inom ramen för befintliga anslag.

Förslagen skapar förutsättningar för en digital hantering som kan ersätta nuvarande pappershantering, vilket kommer att leda till en minskad pappersanvändning. Dessutom kommer behovet av postbefordran, med de transporter som är förknippade med detta att minska. Förslagen bedöms därför ha en positiv påverkan på miljön.

Förslagen förväntas inte få några samhällsekonomiska konsekvenser eller några konsekvenser för den kommunala självstyrelsen. Förslagen får inte heller några konsekvenser för jämställdheten eller andra sådana konsekvenser som avses i 7 § förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning.

9. Författningskommentar

9.1 Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken

17 kap. 10 §

En dom ska sättas upp särskilt och skrivas under av de lagfarna domare som har deltagit i avgörandet.

En dom får skrivas under elektroniskt. Det ska ske med en sådan elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG, i den ursprungliga lydelsen.

Paragrafen behandlar vad som krävs för upprättandet av en tvistemålsdom och vissa slutliga beslut i tvistemål. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.

Bestämmelsen ändras på så sätt att kravet på underskrift av domen kompletteras med en bestämmelse som föreskriver att en elektroniskt underskriven dom ska vara försedd med en sådan elektronisk underskrift som avses i art. 3 eIDAS-förordningen. En elektronisk underskrift anges där som uppgifter i elektronisk form som är fogade till eller logiskt knutna till

andra uppgifter i elektronisk form och som används av undertecknaren för att skriva under. Ändringen möjliggör för domare att skriva under tvistemålsdomen och slutliga beslut i tvistemål elektroniskt. Övriga ändringar är endast språkliga.

30 kap. 8 §

En dom ska sättas upp särskilt och skrivas under av de lagfarna domare, som har deltagit i avgörandet.

En dom får skrivas under elektroniskt. Det ska ske med en sådan elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG, i den ursprungliga lydelsen.

Paragrafen behandlar vad som krävs för upprättandet av en brottmålsdom och vissa slutliga beslut i brottmål. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.

Bestämmelsen ändras på så sätt att kravet på underskrift av domen kompletteras med en bestämmelse som föreskriver att en elektroniskt underskriven dom ska vara försedd med en sådan elektroniskt underskrift som avses i artikel 3 eIDAS-förordningen. En elektronisk underskrift anges där som uppgifter i elektronisk form som är fogade till eller logiskt knutna till andra uppgifter i elektronisk form och som används av undertecknaren för att skriva under. Ändringen möjliggör för domare att skriva under brottmålsdomen och slutliga beslut i brottmål elektroniskt. Övriga ändringar är endast språkliga.

48 kap. 9 §

Strafföreläggande godkänns genom att den misstänkte *skriver under och till* behörig mottagare *lämnar* en förklaring, att han *eller hon* erkänner gärningen och godtar det straff och den särskilda rättsverkan samt det enskilda anspråk som upptagits i föreläggandet. *Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 §* *regeringsformen meddela närmare föreskrifter* om vem som *ska ta emot* en sådan förklaring.

En förklaring som lämnas elektroniskt ska skrivas under med en sådan avancerad elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG, i den ursprungliga lydelsen.

Paragrafen behandlar hur ett strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot kan godkännas (jfr 48 kap. 17 § RB). Övervägandena finns i avsnitt 6.4.

Genom ett nytt andra stycke införs en möjlighet att godkänna ett föreläggande på elektronisk väg. Av bestämmelsen följer att en förklaring som lämnas i elektronisk form ska skrivas under med en sådan avancerad elektronisk underskrift som avses i artikel 3 eIDAS-förordningen. En avancerad elektronisk underskrift är en elektronisk underskrift på vilken det ställs höga krav på säkerhet och kryptering. Den ska vara unikt knuten till undertecknaren som också ska kunna identifieras genom den. Den ska vidare vara skapad på grundval av uppgifter för skapande av elektroniska underskrifter som undertecknaren med hög grad av tillförlitlighet kan använda uteslutande under sin kontroll. Slutligen ska den vara kopplad till de uppgifter som den används för att underteckna på ett sådant sätt att alla efterföljande ändringar av uppgifterna kan upptäckas. De e-underskrifter som tillhandahålls via de e-legitimationer som hittills använts i Sverige anses uppfylla kraven på en avancerad elektronisk underskrift. Genom bestämmelsen möjliggörs att en misstänkt kan godkänna ett strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot på elektronisk väg.

48 kap. 18 §

Om en polisman, i omedelbart samband med att föreläggande av ordningsbot utfärdats och godkänts, finner att föreläggandet innehåller en uppenbar oriktighet, och avser denna annat än att ordningsbotsbeloppet är för lågt, får polismannen, om det kan ske genast, utan hinder av 3 § andra stycket bereda den misstänkte tillfälle att återta godkännandet. Sker detta, ska föreläggandet återkallas. Ett nytt föreläggande får därefter utfärdas.

Bestämmelsen innehåller en möjlighet för den polisman som utfärdar ett föreläggande att rätta detta trots godkännande. Övervägandena finns i avsnitt 6.5.

Genom att ersätta formuleringen ”stryka över” med begreppet ”återta” införs en generell möjlighet att i omedelbar anslutning till att ett föreläggande utfärdas rätta till detta, oavsett om den misstänkte har godkänt föreläggandet med penna på papper eller i elektronisk form. Övrig ändring är endast språklig.

9.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning

9 §

En ansökan ska göras skriftligen.

Bestämmelsen innehåller krav på att en ansökan ska vara skriftlig. Övervägandena finns i avsnitt 6.6.

Ändringen innebär att den föreskriftsrätt som funnits för regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer att medge undantag från kravet på skriftlighet tas bort. Syftet med ändringen är att tydliggöra att innebörden av begreppet skriftligen är teknikoberoende och alltså kan uppfyllas såväl i pappersform som i elektronisk form. De ansökningar som redan i dag ges in elektroniskt av ingivare med tillstånd är därmed att anse som skriftliga.

19 §

En ansökan *ska skrivas under* av sökanden eller hans *eller hennes* ombud och ges in till *Kronofogdemyndigheten*.

En ansökan som ges in elektroniskt ska skrivas under med en sådan avancerad elektronisk underskrift som anses i artikel 3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG, i den ursprungliga lydelsen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva undantag från kravet på elektroniskt undertecknande.

Paragrafen innehåller bestämmelser om formerna för en ansökan om betalningsföreläggande eller handräckning. Övervägandena finns i avsnitt 6.6.

Första stycket anger att en ansökan ska skrivas under av sökanden eller hans ombud och ges in till Kronofogdemyndigheten. Ändringen innebär för det första att begreppet skriftlig tas bort. Syftet är att tydliggöra att kravet på undertecknande gäller generellt. Ändringen innebär för det andra att kravet på att ansökan ska ges in i original och en kopia samt att bifogade handlingar ska ges in i två exemplar tas bort. Dessa krav tillför inte något i sak och fyller inte heller någon praktisk funktion. Övriga ändringar i stycket är endast språkliga och förändrar inte något i sak.

Genom ett nytt *andra stycke* utvidgas möjligheten att lämna in en ansökan på elektronisk väg. Av bestämmelsen följer att en ansökan som lämnas i elektronisk form ska skrivas under med en sådan avancerad elektronisk underskrift som avses i artikel 3 eIDAS-förordningen. En avancerad elektronisk underskrift är en elektronisk underskrift på vilken det ställs höga krav på säkerhet och kryptering. Den ska vara unikt knuten till undertecknaren som också ska kunna identifieras genom den. Den ska vidare vara skapad på grundval av uppgifter för skapande av elektroniska underskrifter som undertecknaren med hög grad av tillförlitlighet kan använda uteslutande under sin kontroll. Slutligen ska den vara kopplad till de uppgifter som den används för att underteckna på ett sådant sätt att alla efterföljande ändringar av uppgifterna kan upptäckas. De e-underskrifter som tillhandahålls via de e-legitimationer som hittills använts i Sverige anses uppfylla kraven på en avancerad elektronisk underskrift. Genom bestämmelsen möjliggörs att även andra ingivare än de som enligt gällande reglering har möjlighet att ge in elektroniska ansökningar, kan ge in sådana på elektronisk väg.

Genom ett nytt *tredje stycke* ges stöd för att behålla nuvarande reglering som innebär att större ingivare kan ge in ansökningar elektroniskt. Vidare tydliggörs att nu nämnda ingivare inte omfattas av kravet på att en elektronisk ansökan ska vara undertecknad.

60 b §

Om en ansökan har getts in elektroniskt och Kronofogdemyndigheten därefter har lämnat över målet till tingsrätt, ska bestämmelsen om egenhändigt undertecknande i 42 kap. 2 § tredje stycket rättegångsbalken inte tillämpas.

Bestämmelsen är ny och behandlar vad som gäller när en ansökan getts in till Kronofogdemyndigheten på elektronisk väg och målet därefter överlämnas till tingsrätt. Övervägandena finns i avsnitt 6.6.

Genom en ny bestämmelse införs ett undantag från kravet på egenhändigt undertecknande som annars skulle gälla för de elektroniska ansökningar som överlämnas till tingsrätt. Syftet med den nya bestämmelsen är att göra det möjligt för berörda myndigheter och andra aktörer att uppnå de effektivitetsvinster som införandet av ett digitalt förfarande innebär.

9.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar

5 kap. 4 §

Ett avgörande av saken i målet sker genom dom. Domen ska *skrivas under* av de lagfarna domare som har deltagit i avgörandet.

En dom får skrivas under elektroniskt. Det ska ske med en sådan elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG, i den ursprungliga lydelsen.

Paragrafen behandlar vad som krävs för en dom i ett överklagat mål till mark- och miljödomstolen. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.

Bestämmelsen ändras på så sätt att kravet på underskrift av domen kompletteras med en bestämmelse som föreskriver att en elektroniskt underskriven dom ska vara försedd med en sådan elektroniskt underskrift som avses i artikel 3 eIDAS-förordningen. En elektronisk underskrift anges där som uppgifter i elektroniskt form som är fogade till eller logiskt knutna till andra uppgifter i elektronisk form och som används av undertecknaren för att skriva under. Ändringen möjliggör för domare i mark- och miljödomstolen att skriva under domen elektroniskt. Övriga ändringar är endast språkliga.